

חינוך לחיים

פרשת קורח

בזמן שביית המקדש היה קיים נחלקו הלויים לשני קבוצות שונות שלכל אחת מהן היה תפקיד משלה. חברי הקבוצה האחת נקראו 'שוערים' ותפקידם היה לפתוח ולהגיף את שערי המקדש. חברי הקבוצה השניה נקראו 'משוררים' ותפקידם היה לשורר בעת הקרבת הקורבנות על המזבח. חז"ל מספרים במדרש בפרשתנו שבאחד הימים ניגש רבי יהושע בן חנניה שהיה מן המשוררים לעזור לרבי יוחנן בן גודאדא שהיה מן השוערים ולסייע לו בהגפת הדלתות. אמר רבי יוחנן לרבי יהושע 'חזור לאחוריך, שכבר אתה מתחייב בנפשך, שאני מן השוערים ואתה מן המשוררים'.

מדובר בעונש לא סביר ולא מידתי שאינו הולם את חומרת הפשע. מדוע משורר ששייר או שוער ששורר חייב מיתה? מדוע נגזר עליו להסתלק מן העולם רק מפני שביקש לסייע לחברו? מדוע עליו להענש בעונש הקשה מכול, רק מפני שבחר לבצע תפקיד אחר מהתפקיד המיועד לו?

התשובה לכך היא שלכל אדם בעולם יש את התפקיד שלו ואת השליחות שלו. אם הוא זונח את תפקידו ובוחר לו תפקיד חדש, משמע שאינו מבין את מהות הסיבה שבגינה הגיעה לעולם. הוא לא הפנים שלו ישנה משימה שנועדה רק עבורו, ולחברו ישנה משימה שנועדה רק לו. ממילא הוא ראוי להסתלק מהעולם, כיוון שהוא משבש את סדר הבריאה בעצם קיומו.

זה היה גם החיסרון של קורח, שלא הבין שלכל אחד יש תפקיד אחד ומיוחד. למיטב הבנתו של קורח כל אחד יכול וראוי ומתאים להיות כהן גדול, כל אחד מסוגל לשמש כמנהיגו של עם ישראל. לכן הוא גרר עמו 250 איש שהתגודדו יחדיו, כשכל אחד מהם מבקש להיות כהן גדול, בלי לשים לב שבעצם משאלתם הם סותרים זה את זה. הם לא הבינו שמה רבינו הגיע לעולם כדי להיות רועה ישראל, אהרון הגיע להיות הכהן הגדול, ואילו כל אחד מהם הגיע לעולם כדי לבצע תפקיד בלעדי שאף אחד מלבדו אינו מסוגל ליישם!! ומאחר שבקשו לבלבל את התפקידים ולשבש את הסדר העולמי נגזר דינם לעזוב את העולם!!

גם כאשר משה רבינו עמד מול הסנה הבוזר ואמר 'אסורה נא ואראה' מבאר רש"י 'אסורה מכאן להתקרב לשם'. אולם הקב"ה ציווה עליו 'אל תקרב הלום'... כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא' מבארים רבותינו בדרך צחות, שהאדם מטבעו שואף תמיד לשפר את חייו, למצוא הזדמנויות ולאתר אפיקי פיתוח חדשים. היצר הזה מניע את האדם לנסות לאחוז את גורלו בידי, לנדוד ליבשות אחרות ולשנות את מציאות חייו. אולם תכלית החיים היא למצוא את הקדושה ולמצות את הפונטציאל דווקא במקום בו הציבו את האדם משמים. התנאים והנסיבות המקיפים את האדם הם בבחינת אדמה פורייה. אדמת קודש שדווקא מתוכה עליו לגדול ולפרוח ולהגשים את ייעודו בעולם. ואת זה צריך להפנים כל ילד ומבוגר שהוא יחיד בעולם ביחס לכבוד שמים המיוחד אותו יכול לגלות רק הוא לבדו ואין בלתו!! כל אחד מאיתנו עובד את ה' עם מיזוג הכוחות וכשרונות שנמהל במיוחד עבורו ומותאם למשימות העומדות בפניו.

ידוע המשל באיכר שביקש לתחום שדהו בעצי ברזל גבוהים. שתל השתילים וחיכה לגדילתם. כולם נלקטו יפה ופרחו לגובה מלבד עץ אחד שבמקום לפרוח לגובה התעקש לפרח לצדדים... ניסה האיכר בכל דרך לחנכו... מוטות תמיכה, יישור ואפילו גיזום אך שום דבר לא הועיל. יום אחד חלף גן זקן וראה את נסיונותיו ואמר לו 'גם אם תנסה כל ימך ליישר את ענפי העץ לא תצליח!! כי זה אינו עץ ברזל אלא אכזדרת... והנמשל שפעמים רבות אנו מבחינים בילד שאופיו ותכונותיו שונים מהמקובל אך במקום לכוון אותו להתפתח ע"פ טבעו אנו מנסים ליישר אותו.. ולא לצעוד בנתיב המקובל בלי להבין שהוא קיבל משמים את האישיות התאימה לדרכו ולמשימתו בחיים. חובה עלינו לזכור שהקב"ה ברא עולמו 'עשב מזריע זרע למינהו ועץ עושה פרי אשר זרעו בו למינהו' ישנם מליוני זנים שלכל אחד מהם יש ייחודיות וסגולות – חנוך לנער על פי דרכו'.

כשנגרם לילדינו להפנים את התפיסה הזו, ננטרל את כל תחושות הקנאה והתחרותיות המכרסמות בליבם. גם אם הילד מרגיש שכישרונותיו חלשים משל אחרים, עלינו ללמד אותו כי בתכונותיו הייחודיות, הוא אמור לגלות כבוד שמים בעולם באופן ייחודי ובלעדי. כל אחד עם המוח שלו, עם הלב שלו ועם התכונות שלו, אמור לבצע את התפקיד המיוחד שלו!!!

וזוהו שאנו אומרים בקריאת שמע פעמיים בכל יום 'ואהבת את ה' אלוקיך בכל ללבך ובכל נפשך ובכל מאודך' בכל לבבך- עם הלב שלך!! בכל נפשך- עם הנפש שלך!! ובכל מאודך- עם המצב הכלכלי שלך!! ללמדנו שעל כל אחד ואחד מוטל לעבוד את ה' בדיוק לפי התנאים בהם הוא מצוי והיכולות אותן קיבל משמים!!

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

פרשת קרח

לאחר שפצתה האדמה את פיה ולאחר שיצאה אש ואכלה את חמישים ומאתיים מקטירי הקטורת, עדיין היה צורך בבירור נוסף- מבחן המטות. כל נשיא שבט הביא מטה, ועל כל אחד משנים עשר המטות נכתב שמו של מביאו. המטות כולם הונחו באוהל מועד, "והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח", ובזה יירגעו הרוחות וייפסקו התלונות. ואכן, כך נעשה, "וינח משה את המטות לפני ה'". ויהי ממחרת, "והנה פרח מטה אהרון לבית לוי ויוצא פרח ויצף ציף ויגמול שקדים"- הוכחה ברורה וחד משמעית.

ה"חשב סופר" כותב בשם ה"לקוט אליעזר" דבר נפלא: שקדים מתוקים ומרים היו. המתוקים מצד ימין של המטה והמרים - מצד שמאל. כשהיו ישראל עושים רצונו של מקום היו הפרחים המתוקים של צד ימין לחים ושל צד שמאל כמושין (יבשים). וכשאינן עושים רצונו של מקום היו הפרחים של צד שמאל לחים ושל ימין כמושין. מסביר ה"חשב סופר": המטה מרמז על ההנהגה שאינה תמיד באופן אחד אלא לפעמים צריך להנהיג בנעימות, וזה כשעושים רצונו של מקום. ויש שבהכרח לנהוג בשבט ברזל ולזרוק מרה כדי להטותם מדרכי עקלתון... כשעושים רצונו של מקום הפרחים המתוקים - לחים, להורות כי אז ההנהגה בנעימות ובנחת. כשאינן עושים רצונו של מקום הפרחים המרים לחים, להורות כי לפעמים צריך להיות - קשה כברזל. מדבריו של

ה"חשב סופר" נלמד עוד מסר חשוב: "שמאל דוחה וימין מקרבת"... יש פעמים שצריך להיות בבחינת "מתוקים" עם הילדים/תלמידים, ויש פעמים שמוכרחים להיות בבחינת "מרים". אפשר להוסיף ולומר: כדי שתהיה משמעות לשמאל דוחה, חייבת להיות ימין מקרבת. וכדי שתהיה משמעות לימין מקרבת, חייבת להיות שמאל דוחה. אי אפשר "לדחות" את זה שלא קרבנו אותו. ואי אפשר "לקרב" את זה שלא הרחקנו אותו כשהיה צריך. אתגר מורכב בתחום החינוך ורגיש הוא למצוא איזון מתבקש בין 'שמאל דוחה' לבין 'ימין מקרבת' שלימדו חז"ל שבהם יש לפעול בחינוך ילדים. לא ניתן להעמיד ילד ולפתחו, ללא שנדרוש ממנו. עלינו, המחנכים וההורים, להציב לילד מטרות, לעקוב אחר מילוי המשימות, להעיר ואף להוכיח. אך חובה לזכור תמיד את ו' החיבור, וימין מקרבת. 'שמאל דוחה' תפעל פעולתה כראוי בתנאי שהיא סמוכה ותכופה ל'ימין מקרבת'. אין סתירה בין שתי 'הידיים'! בימינו שומעים רבות על 'ימין מקרבת'. אכן אנו בדור 'עקבתא דמשיחא', דור חלש הזקוק לליטוף ולרוך. אך כמו שאין 'שמאל דוחה' ללא 'ימין מקרבת' כך לא נראה צמיחה של ממש בלי שנחנך לעמידה במשימות וביצוע מטלות. הגאון רבי מאיר שמחה הכהן זצ"ל דימה את דרישות האב מבנו לחרישת שדה. החורש שדהו נראה כמזיק לקרקע, אך זה מחויב לקליטת הזרעים והמשך גידול הפרי. ברור כי ה'חריש' החינוכי צריך להיעשות בנועם. אך ללא חרישה לא יגדל כלום! אכן, יש תלמידים ויש מצבים בהם עלינו להקל לילד, 'לבוא לקראתו', מקילים, אך לא מוותרים לו, ולא מוותרים עליו!

פינקל זצ"ל צריכים שמאל דוחה וימין מקרבת. הדחייה היא רק בשמאל, והעיקר הוא הימין. יש אנשים שהם עליזים ושמחים, ויש אנשים שהם קרים. זה נובע ממהלך החיים, המשפחה והבית. אם יש קירוב בין בני הבית כולם יוצאים עליזים ושמחים, ואם האווירה בבית כבדה ותקיפה החינוך במצב בעייתי. ודאי שלא צריך שיהיה הפקר בבית, צריכים לפעמים לתת עונשים, אבל האווירה באופן כללי צריכה להיות אווירה של קירוב. ילד שהוא שמח ועליז סימן שהוריו מקרבים אותו, ואם הילד ממורמר לא טוב לו בבית. לפעמים מילה אחת טובה במקום הנכון שווה יותר מאלף תוכחות. העיקר הוא שצריך להיות קירוב בין אדם לחברו, אווירה של ריחוק יכולה לקלקל הרבה מאוד. זה נוגע לחיים בין איש לאשתו ובין אדם לחברו. צריך לדעת לפרגן לשני, צריך לדאוג לאווירה טובה.

סיפר הגאון רבי אליהו אבא שאול שליט"א: אבי מורי ה'אור לציון' זצ"ל, היה מדבר הרבה פעמים בענין חינוך ילדים, שלעיתים יש לנהוג ברכות, ולעיתים בקשיחות. הוא היה אומר שהשמאל דוחה וגם הימין מקרבת יצליחו, אך ורק אם ההורים והמלמדים יזכרו שבנוסף למה שהם ילדיך או תלמידך, הם בני אברהם, יצחק ויעקב. ראויים הם ליחס מיוחד! ולכן צריך להשתדל למצוא בכל ילד את הנטייה החיובית בטבעו, לפתחה עמוק בנפשו, ולהטיל עליו תפקיד הערב לו ולעודדו, דהיינו להאמין בו ולפתח את יכולותיו, בין בדרך רכה ובין בדרך קשה, והדרך להאמין בילד, מסוגלת מאוד אם ההורה והמלמד ישימו לנגד עיניהם כמה שיותר, שהילד הזה אינו בן של פלוני ואלמוני, אלא הוא בנו היחיד של אברהם יצחק ויעקב, וברגע שיראה את זה כך, פתאום הגישה וההסתכלות שלו תהיה אחרת, ואת אותם דברים שהיה עושה איתו בפשטות, יעשה בהדרת קודש ובהצלחה יתירה".

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com